

УДК 342.1

Кузь Т. В.
*доктор філософії, доцент кафедри
адміністративного права та судочинства
Західноукраїнський національний університет*

Обґрунтованість адміністративних актів як ключовий принцип адміністративної процедури

Прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» (далі – ЗАП) від 17.02.2022 року знаменувало початок важливих реформ публічного управління в Україні та впровадження принципів сервісної держави, основною метою яких стало створення можливостей для захисту громадян від незаконних дій та рішень органів публічної адміністрації та забезпечення належної реалізації їх прав та законних інтересів у відносинах з органами влади [1].

Одним із фундаментальних принципів, на яких ґрунтується ЗАП є принцип обґрунтованості адміністративних актів. Він відіграє ключову роль у забезпеченні законності та ефективності адміністративної процедури.

Статтею 8 ЗАП передбачається, що «Адміністративний орган забезпечує належність та повноту з'ясування обставин справи, безпосередньо досліджує докази та інші матеріали справи. Адміністративний орган під час здійснення адміністративного провадження враховує всі обставини, що мають значення для вирішення справи. Адміністративний орган зобов'язаний обґрунтовувати адміністративні акти, які він приймає, крім випадків, визначених законом. Адміністративний акт, який може негативно вплинути на право, свободу чи законний інтерес особи, повинен містити мотивувальну частину, що відповідає вимогам цього Закону. Якщо адміністративний орган змінює оцінку та висновки в однакових чи подібних справах, він зобов'язаний надати належне обґрунтування такої зміни»[2].

Тож, адміністративний акт, який приймається за результатами адміністративного провадження, повинен бути результатом ретельного аналізу ситуації суб'єктом владних повноважень, правильного застосування закону та логічного висновку. Кожне рішення має прийматися тільки після отримання достовірних та достатніх відомостей про обставини справи та встановлення чіткого та послідовного зв'язку між з'ясованими фактами і застосованими нормами права.

Як зазначають в своєму дослідженні І. Соловйова та І. Бойко, «виклад мотивів прийнятого рішення – це вимога до адміністративного органу вказувати на підстави та властивості прийняття рішення до приватної особи. Виклад мотивів спрямовано на захист прав людини та бізнесу у відносинах із представниками влади. Обґрунтування може упередити особу від оскарження

прийнятого рішення, адже формує в її впевненість у правомірності такого рішення»[3].

Принцип обґрунтованості має процесуальну та матеріальну складові. Процесуальна обґрунтованість полягає в тому що орган, який приймає рішення в адміністративній справі, збирає всі необхідні докази, проводить належну перевірку фактів та їх документального підтвердження. Матеріальна обґрунтованість передбачає відповідність рішення органу, який його прийняв, нормам права, а також його доцільність, пропорційність і передбачуваність.

У Мін'юсті підкреслюють, що «Особливо важливим цей принцип є у випадках, коли адміністративний акт має негативний вплив на громадян. У такій ситуації обов'язковим є наявність мотивувальної частини рішення, в якій орган, що його прийняв, зобов'язаний пояснити, чому було прийнято саме таке рішення»[4]. Натомість, відсутність мотивувальної частини в такому адміністративному акті може стати автоматичною підставою для скасування акта у випадку його оскарження. Така норма ЗАП дає можливість захистити громадян від свавільних дій публічної адміністрації та забезпечити прозорість й відповідальність органів влади. «Обґрунтування адміністративного акта дозволяє особам зрозуміти причини ухваленого рішення, а також вирішити, чи варто скористатися правом на оскарження.»[4]

Водночас у випадку, коли адміністративний акт для особи є позитивним або не зачіпає прав та інтересів інших людей, то ЗАП не вимагає обов'язковості його обґрунтування.

Так, мотивувальна частина згідно із частиною 6 статті 72 ЗАП не вимагається, коли: «адміністративний орган задовольнив заяву особи і цей адміністративний акт не стосується прав, свобод чи законних інтересів інших осіб; у порядку здійснення інспекційних повноважень адміністративним органом не виявлено порушень законодавства»[3]. Для прикладу, у випадку, коли особа звернулась за призначенням субсидії на сплату житлово-комунальних послуг та органом влади ухвалено позитивне рішення для особи, то мотиви прийняття такого рішення не повинні обґрунтовуватися.

Проте варто звернути увагу на те, що в певних ситуаціях адміністративний акт може бути позитивним для однієї особи, але негативним для іншої. Тоді слід виходити з «негативності» такого акту і в обов'язковому порядку викладати мотиви його прийняття.[5]

Щодо обсягу обґрунтування, то в ЗАП не передбачено вимог щодо цього. Однак, якщо проаналізувати Пояснювальну записку до Резолюції Ради Європи про захист особи відносно актів адміністративних органів від 28 вересня 1977 року, то «обґрунтування має бути достатнім, щоб зрозуміти мотиви органу в прийнятті саме такого рішення.» [6]

Також варто звернути увагу на порядок доведення до відома особи мотивувальної частини акту. Станом на сьогодні ЗАП не передбачає можливості обґрунтування в іншому документі, однак, така практика поширена в європейських країнах. Тому, вважаємо за доцільне запропонувати такі зміни до ЗАП, адже це дасть можливість досягнути ефективності та гнучкості адміністративної процедури в цілому. «Також на вимогу особи має бути можливість отримання мотивів ухвалення конкретного рішення щодо неї, що повинно бути здійснено у письмовій формі та в строк, достатній для ознайомлення з обґрунтуванням прийняття акта та для його оскарження»[5].

Таким чином, принцип обґрунтованості має ключове значення для гарантування прав людини та принципу верховенства права, оскільки визначає чіткі рамки для адміністративного розсуду, забезпечуючи прозорість і передбачуваність рішень адміністративних органів. Його дотримання є основою для зміцнення правової держави, поваги до людини і ефективного функціонування публічної адміністрації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кузь Т.В., Присяжнюк М.О. Окремі питання дослідження принципів адміністративної процедури. Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 19-20 квіт. 2024 р. Тернопіль, 2024. С. 77-79
2. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення 17.04.2025)
3. Принципи адміністративної процедури як маркери її змісту. URL : https://www.researchgate.net/publication/350689682_Principi_administrativnoi_proceduri_ak_markeri_ii_zmistu (дата звернення 17.04.2025)
4. Мін'юст роз'яснює щодо обґрунтованості адміністративних актів. URL :<https://yur-gazeta.com/golovna/minyust-rozyasnyue-shchodo-obruntovanosti-administrativnih-aktiv-.html> (дата звернення 17.04.2025)
5. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру». URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/74413.pdf> (дата звернення 17.04.2025)
6. Рада Європи. Резолюція (77)31 Комітету міністрів державам – членам про захист особи відносно актів адміністративних органів від 28/09/77 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/XH7AO00A?an=6128.09.77> (дата звернення 17.04.2025)

УДК 347.4

Лукасевич-Крутник І. С.
*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного права і процесу
Західноукраїнського національного університету*

Верхня межа відповідальності перевізника за порушення договірних зобов'язань перевезення

В умовах оновлення цивільного законодавства України [1] актуального значення набуває дослідження відповідальності сторін за порушення договірних зобов'язань, в тому числі тих, що впливають із договору перевезення. Зазначена проблематика є цікавою як з точки зору доктринального дослідження, так і з практичної точки зору, про що свідчить значна кількість судових справ у вказаній сфері.

Особливістю відповідальності за зобов'язаннями, що впливають із договору перевезення, є те, що компенсація завданих збитків відбувається в